

Семантика подібності функціонально-семантичного поля компаративності турецької мови

А. М. Гванцеладзе

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Інститут філології, м. Київ, Україна
Corresponding author. E-mail: annagvantseladze@gmail.com

Paper received 05.02.21; Accepted for publication 16.02.21.

<https://doi.org/10.31174/SEND-Ph2021-248IX73-08>

Анотація. У статті розглянуто конструкції, що виражають подібність в рамках функціонально-семантичного поля компаративності в турецькій мові. Наведені різні погляди дослідників функціонально-семантичного поля компаративності на подібність та особливості вираження її семантичних відтінків. На прикладі творів турецьких письменників ХХ століття проаналізовано компонентний склад порівняльних конструкцій турецької мови, які використовуються для передачі подібності, та визначено типологію конструкцій подібності за кількістю актуалізованих компонентів. Подібність розглядається також за актуалізованими семантичними відтінками, які більш детально передають характер відносин між суб'єктом та об'єктом порівняння. Так, подібність в турецькій мові може передавати доволі широкий спектр відтінків від позначення ідентичності, повної однаковості суб'єкту та об'єкту порівняння, до їх умовного уподібнення на основі образно-асоціативних зв'язків.

Ключові слова: компаративність, порівняння, подібність, порівняльна конструкція, функціонально-семантичне поле, тюркські мови, турецька мова.

Вступ. Функціонально-семантичне поле (ФСП) є доволі великим агломератом різноманітних, як за своїм формальним вираженням, так і за семантичними відтінками одиниць мови, що об'єднані спільною функцією та змістом. Функціонально-семантичне поле має спільне для всіх його складових елементів значення, яке не є однорідним та розкладається ще на кілька зон, що мають протилежне значення [8, с. 8 – 9]. Дуже часто такими полярними зонами визнають подібність (або в іншій термінології рівність) та відмінність (в іншій термінології нерівність) відповідно до результату акту порівняння [14, с. 107-109]. Подібність може мати різні семантичні відтінки, які активно досліджуються науковцями в складі ФСП компаративності. На тлі існування широкого ряду робіт, які розкривають змістові та формальні особливості вираження семантики подібності, як складової зони ФСП компаративності, в українській, англійській, німецькій, російській мовах, спостерігається нестача робіт присвячених дослідженню подібності в турецькій мові, що формує **актуальність** дослідження зазначеної теми.

Короткий огляд публікацій за темою. В гносеологічному аспекті порівняння – дієвий метод пізнання навколишнього світу та систематизації знання про нього. Велика кількість мовних засобів з порівняльною семантикою та об'єднаних функцією для передачі компаративності формують сукупність компонентів під назвою функціонально-семантичне поле порівняння, яке має свою градацію.

Як метод пізнання світу порівняння є процесом виокремлення певних рис об'єктів дійсності, їх подальше зіставлення та співвіднесення, що дає розуміння подібності чи відмінності цих об'єктів. Таким чином, результат порівняння фіксується в самий загальний спосіб через констатацію подібності або відмінності з позначенням «аспекту, за яким проводилось порівняння» [15, с. 88].

За визначенням О. Ю. Грипас з посиланням на В. І. Бартон порівняння має дві полярні точки, за межами яких вже не має сенсу говорити про порівняння: повна тотожність та абсолютна відмінність [5, с. 121; 2]. За якісно-кількісними показниками в семантичному аспекті

відношення, що вказують на подібність порівнюваних об'єктів, можуть варіюватись в межах схожості всіх ознак до схожості тільки за однією спільною ознакою, розкриваючи таким чином в рамках подібності якісну тотожність, що передбачає повний збіг всіх ознак у порівнюваних об'єктах; подібність, яка вбачається в наявності спільної найтиповішої ознаки в обох об'єктах, через яку саме й проходить характеристика одного з них; кількісну тотожність, яка передбачає встановлення рівності на підставі квантитативної тотожності однієї з ознак, притаманній обома об'єктами, тобто «однакову ступінь якості» [5, с. 121-123].

М. І. Черемісіна структурує сферу подібності з опорою на синтаксичні відносини компаративних утворень та їх оточення. Дослідниця розрізняє лексичну тотожність предикатів порівняльної конструкції, умовну лексичну тотожність, лексичну близькість, фрази з дійсними предикатами, синонімія предикатів, семантична близькість [18, с. 43-55].

О. В. Кравець, виходячи з вчення П. В. Чеснокова про семантичні форми мислення, в структурі мікрополя подібності виокремлює два мікрополя – повноти та неповноти компаративної конструкції – по кількості елементів такої конструкції, які в свою чергу поділяються ще на два мікрополя відповідно до окремого вираження кожного з компонентів компаративної конструкції чи представлення кількох елементів в одній словоформі [12, с. 90].

Принципи семантичних форм мислення Р. М. Болгарова та С. С. Сафонова використовують в своїх дефініціях мікрополя подібності. Відповідно до об'єктивних змістових відмінностей виокремлюють мікрополе реального порівняння з метою вираження подібності та мікрополе ірреального порівняння з метою вираження уявної подібності [4, с. 23].

Предмети, явища, дії порівнюються на основі спільної ознаки, яка має якісні та кількісні параметри, які Н. С. Федосєєва бере за основу виокремлення семантичних відтінків подібності. Відтак дослідниця пропонує розлічати якісну подібність в складі мікрополя якісного порівняння, яка складається з ідентичності та неповної подібності, остання проявляється в аналогії, уподіб-

ненні, імітації та родовій подібності, в той час як за кількісним параметром виокремлюються зони точної, приблизної та пропорційної рівності [17, с. 7-12].

А. П. Романченко семантичні сфери в рамках функціонально-семантичного поля компаративності виокремлює на підставі диференційно-семантичних ознак (ДСО), де еквативність має такі семантичні зони як власне рівність, модальна рівність, ірреальна рівність, модально-відносна рівність, співвідносна рівність [13, с. 254-256].

Запропонована М. І. Конюшкевич функціонально-параметрична модель описання порівняння представляє його як шкалу з кінцевими опозиціями подібне (екватив) – відмінне (компаратив), де екватив розкладається на окремі мікрополя ідентифікаційної тотожності, рівності, схожості, прирівнювання, репрезентації, відповідності, уподібнення [10, с. 89; 11, с. 21-22].

Мета дослідження – аналіз репрезентації в турецькій мові семантики подібності, яка є складовою частиною функціонально-семантичне поле компаративності турецької мови, через вивчення формальної та змістової складової цієї сфери. Для реалізації зазначеної мети передбачено вирішення таких завдань, як: 1) виокремити конструкції з семантикою подібності з турецькомовних текстів художньої прози ХХ століття; 2) визначити компонентний склад компаративних конструкцій подібності турецької мови; 3) на основі виокремлених конструкцій проаналізувати семантичні відтінки подібності в турецькій мові; 4) систематизувати порівняльні компаративними подібності відповідно до їх формального складу та змісту; 5) визначити формальні показники подібності в турецькій мові.

Матеріали та методи. Матеріалом для дослідження стали художні твори турецьких письменників ХХ століття, зокрема **об'єктом дослідження** є порівняльні конструкції турецької мови з семантикою подібності в художніх творах турецьких письменників ХХ століття.

Предмет дослідження становить сфера подібності в рамках функціонально-семантичного поля компаративності та її формальні особливості передачі й семантичні відтінки.

Результати і їх обговорення. Порівняння з одного боку є процесом зіставлення кількох об'єктів для виявлення спільних та відмінних ознак, з іншого боку – це результат такого співвіднесення, одним з проявом якого є констатація подібності предметів, дій або ситуацій.

Виокремлені нами з фактичного матеріалу наступні речення містять порівняння об'єктів навколишньої дійсності між собою, фактично характеризуючи їх опосередковано через їх схожість з іншим об'єктом: *Fülokalardan biri dört köşeli; yelken, sakız gibi beyaz, kalın ve temizdi* – Один з парусів був чотирикутним, вітрило біле як деревна смола, міцне та чисте [22, с. 9]; *Belki şu kapı kadar büyük...* - За вбільшки десь з цієї двері... [22, с. 3]; *Rihtimlerin kıyısında Verlaine'e benzer insanlar var* – На краю пристані стоять люди схожі на Верлена [23, с. 97]; *Akşam beş otuz beş vapurunun arka tarafında yerleştiği iskemlesinde denizin üstüne oldukça mülayım bakan gözlerini havaya kaldırır, eylül sonlarına doğru böyle şairane gökyüzüne bakardı* – Увечері, сидючи на лавці в задній частині пароплаву, що відходить о 5:35, він відривав доволі сповнений ніжності погляд від морської гладі, ближче до кінця вересня так поетично

він дивився в небо [22, с. 82] тощо.

Вищенаведені приклади виражають подібність порівнюваних об'єктів, вони мають спільну ознаку, яка допомагає реципієнту висловлювання краще зрозуміти описаний предмет, дію або ситуацію. Подібність зіставлених об'єктів дійсності в них актуалізується за допомоги наступних формантів: *gibi, kadar, benzer, böyle şairane*. Ці форманти є формальними показниками порівняння в рамках синтаксичних конструкцій, тому що «структура порівняння завжди синтаксична, адже в окремій одиниці неможливо поєднати усі складові семантичної моделі» порівняння [6, с. 86].

Дослідження фактичного матеріалу вказує на наступні лінгвістичні засоби передачі подібності в турецькій мові: післяйменники *gibi, kadar*; рідше сполучник *sanki*; конструкції типу *nasıl ... öyle, ne kadar ... o nispette*; дієслова зі значенням подібності, схожості *benzetmek* та його деривативи *benzetmek, benzeyen, benzer, andırmak* та його дериватив *andıran, gözükmek, görünmek* та відповідні їх деривативи, *sanmak, dönmek, hatırlatmak, siması almak*, прикметники та прислівники зі значенням подібності *aynı, öyle, böyle, tıpkı*; словотворчі афікси *-casına, -ca, -si/-sı*. Наведений ряд маркерів компаративності говорить про можливість репрезентації порівняння в турецькій мові засобами різних граматичних рівнів: морфологічного, лексичного, синтаксичного рівнів.

З формальної точки зору порівняльні конструкції подібності розрізняються за кількістю компонентів компаративними, яка традиційно складається чотирьох елементів (суб'єкт порівняння, об'єкт порівняння, основа порівняння та маркер компаративних відношень) [7, с. 297]. Отже, порівняльні конструкції подібності, відповідно до вербального вираження всіх чотирьох компонентів, можуть бути повними та неповними. Прикладами повної порівняльної конструкції з семантикою подібності будуть наступні речення: *Otlar kopkoyu, İstanbul kızlarının yeşil gözleri gibi derin bir renk almışlardı* – Трави були дуже темного кольору, набули глибокого відтінку як зелені очі стамбульських дівчат [23, с. 45]. У зазначеному прикладі суб'єкт порівняння – *otlar (трави)*, об'єкт порівняння – *İstanbul kızlarının yeşil gözleri (зелені очі стамбульських дівчат)*, основа порівняння *kopkoyu (дуже темний)* та *derin bir renk (глибокий колір)*, маркером компаративних відношень виступає післяйменник *gibi (як, подібно, наче)*. Зазначений приклад показує не лише повноту компонентного складу порівняльної конструкції, а й дискретність відображення кожного окремого елементу компаративними, коли кожен з чотирьох компонентів представлений окремою словоформою [12, с. 90]. Ще одним прикладом повноти конструкції подібності з дискретним відображенням компонентів компаративними, є наступне речення: *Ben sakın, onun kadar inanmış, ejderhanın tasvirini dinliyorum...* – Я слухаю його опис дракона спокійно, наче повірив так як він ... [23, с. 30]. Суб'єкт порівняння – *Ben (я)*, об'єкт порівняння – *onun* (займенник *він* в родовому відмінку згідно граматичних вимог набуття займенниками відмінкової форми в препозиції до післяйменників), основа порівняння – *inanmış* (повіривши), показник компаративності – *kadar* (так, як). За характером прояву компонентів ця конструкція також відноситься до дискретних, адже кожен компо-

нент представлено окремо.

Дуже часто якийсь з елементів компаративеми не відображено експліцитно, тоді мова йде про неповну порівняльну конструкцію. За визначенням турецьких мовознавців такі конструкції визначаються як *kısaltilmiş benzetme* (скорочене порівняння) або османською *teşbih-i mücmel, teşbih-ü muhtasar* та виявляють свою неповноту, найчастіше, за рахунок відсутності вираженої основи порівняння [26, с. 54]. Наприклад: *Ben onun denizin üzerinde bir nokta gibi kalmasını beklemeden uzaklaştım – Я пішов геть, не чекаючи поки він залишиться як крапка на морі* [23, с. 28]. З логічного контексту виходить, що порівняння його з точкою вказую на суттєве зменшення предмету, тобто порівняння йде за розміром, проте прикметник *маленький* опущено й таким чином не вербалізовано ознаку порівняння, яка втім може бути легко відновлена з контексту. В такому б разі повна порівняльна конструкція мала б наступний вигляд: ... *onun ... [KÜÇÜK] bir nokta gibi ... – ... він ... [МАЛЕНЬКИЙ] як крапка ...*

З формальної точки зору подібність може розкладатись не лише за кількістю експліцитно оформлених компонентів, а й за способом їх оформлення, як правило за способом оформлення показника компаративних відношень й основи порівняння, що дозволяє констатувати дискретне або недискретно-дискретне відображення кожного члену порівняльної конструкції [12, с. 90]. В турецькій мові недискретно-дискретні компаративеми подібності представлені конструкціями з афіксальним тобто морфологічним способом вираження порівняння за допомогою словотворчих афіксів *-ce/-ca/-çe/-ça, -casına, -si/-sı: Kalan tüütünle de iki kalın sigara sardık, ahbarça konuştuk – Ми скрутили дві товсті сигари з залишків тютюну, поговорили по-приятельськи* [23, с. 40]; *Karanlık bir sonbahar gecesiydi, yağmur bardaktan boşanırcasına yağıyor, gök köyün içinde geziniyordu – Була темна осіння ніч, дощ лив мов з ведра* [23, с. 58]. Останнє речення демонструє повну порівняльну конструкцію подібності з недискретно-дискретним оформленням компонентів. Фактично, тут представлено всі чотири елементи порівняння: суб'єкт порівняння – *yağmur yağıyordu* (дощ лив), об'єкт порівняння – *bardaktan boşanır-* (сильно текти з відра), основа порівняння – ряснота опадів, що закладено в значенні дієслова *boşanmak*, та показник порівняння – афікс *-casına*. Недискретно-дискретність вираження елементів спостерігається в поєднанні основи, об'єкту та маркеру порівняння в одній словоформі *boşanırcasına*.

Порівняльні конструкції подібності в турецькій мові розрізняються не лише кількістю та характером оформлення елементів компаративеми, маючи узагальнене значення подібності вони демонструють різні семантичні відтінки. Перш за все диференціювати подібність можна за умовами позамовної дійсності, в яких розгортається порівняння та які відображають характер відношення між об'єктом та суб'єктом порівняння. Так, подібність може апелювати до реальних та нереальних ситуацій. Реальне порівняння, а відповідно й реальна подібність, має місце тоді, коли об'єкт порівняння є реальним: *Gülümseme birdenbire yüzünde bir meyve gibi çürüyüverdi – Раптом посмішка на його обличчі змарила (зів'яла) як фрукт* [22, с. 107]; *Ayşe'nin yüzü dalgasız, rüzgarsız bir göl gibi sakindi – Обличчя Айше*

було спокійним як озеро без хвиль та без вітру [24, с. 43]; *Fakat Türk kanı ateş gibi sıcak ve kırmızıdır – Проте турецька кров, як полум'я, гаряча та червона* [24, с. 47]. В наведених прикладах порівнюються реально існуючі предмети за реальними ознаками, які їм притаманні: фрукти можуть зів'яти та змарніти, за відсутності вітру та хвиль поверхня озера буде спокійною, кров – тепла та червона.

Водночас, є такі порівняння, де «в якості компарата виступає нереальна, гіпотетична ситуація, в якій може виявитись характерна ознака компаранта» [11, с. 33]. Ірреальне порівняння зустрічається в разі гіпотетичності об'єкту порівняння, який «народжений уявою мовця та не є реальним в ситуації порівняння» [11, с. 39]: *Masaya elleri dayalı uyuklar gibi vaziyetteki ölüyü seyretti – Він подивився на мерця, наче дримаючого обпершись руками об стіл* [23, с. 4]; *Kadının yüzünden, yılan sokmuş gibi bir buruşma ... geçti – Обличчя жінки з'їжилось (зіщулилось, зморщилось) наче її вкусила змія ...* [25, с.71]; *Erkekler, kadın "ne kadar berbat bir hava", demiş gibi kafalarını salladılar ve sersemliklerine daldılar – Чоловіки похитали головами, ніби жінка сказала: «Яка погана погода», і занурилися в свої думки* [23, с. 20]. Наведені приклади показують гіпотетичність еталону порівняння, адже мрець не може дримати, жінку насправді змія не кусала, а останньому прикладі жінка нічого не казала про погоду. Ці еталонні ситуації вигадані адресантом повідомлення для того, щоб наглядно продемонструвати, предметно передати стан, характер дії, вигляд суб'єкту порівняння.

Можна помітити, що один і той самий післяйменник *gibi*, який виражає порівняння за якістю [21, с. 325], та має словарне значення «як, подібно, подібно до того як; наче» [3, с. 337] використовується як в реченнях з реальним порівнянням, так і для передачі ірреального порівняння. Відокремити один тип порівняння від іншого можна за граматичною формою поєднаних з післяйменником *gibi* слів. Так, на ірреальність ситуації буде вказувати поєднання післяйменника *gibi* з дієслівними основами, а надто – в поєднанні з афіксом минулого суб'єктивного часу *-miş*, який додається до дієслівної основи, що знаходиться в препозиції до післяйменника *gibi*. Тобто еталон ірреального порівняння матиме форму *-miş + gibi*.

Конструкції подібності, що відображають ірреальну ситуацію порівняння можна визнати такими, що передають уявну подібність, яка існує між суб'єктом та об'єктом порівняння в свідомості мовця на основі образно-асоціативних зв'язків та яка апелює до гіпотетичного виявлення ознаки за настанням певних умов: *Fabrikann düdüğü, camların içinden tizliğini, can koparıcılığını terk etmiş ve bir sünger içinden geçmiş gibi yumuşak, kulaklarına geldi – До нього доносився м'який гудок фабрики, ніби крізь скло він залишив свою проникливість та несамовитість і пройшов крізь губку* [23, с. 20]; *Gözlerim buraya ilişkin bütün vücudumu çıplak görmüş gibi bir ürperme ve hicap ile gözlerimi yukarı kaldırdım – Коли мій погляд зупинився на цьому, я підняв очі вгору з соромом та тремтінням, наче побачив його оголеним* [25, с.72]; *Manasız bir şey sormuş gibi sıklıdım – Я зніяковів, наче спитав щось безглузде* [25, с.78].

Конструкції подібності можуть передавати рівність

суб'єкту та об'єкту порівняння, що виявляється в збігу їх якісних та кількісних показників, які реально чи ситуативно належать до одного класу денотатів [11, с. 73]: *Kendi kadar usta ve becerikli olanlardan daha üstün görünmenin esrarı çeviklikte, acelede, aşağı yukarı sporda, yani gençlikteydi* – Секрет того, що він здавався кращим від таких же здібних майстрів як він сам, полягав в його спритності, швидкості, більш менш спортивній формі, тобто в молодості [23, с. 3]; *Başörtüsünü koklayabilseydim, dedim. Beyaz tülbentendi. Nineminki gibi* – «Якби ж я міг вдихнути запах її хустинки», – сказав я. Вона була з білого батисту. Як в моєї бабці [23, с. 35]. Відносини рівності спостерігаються в конструкціях реального порівняння, позначають однаковість якості прояву ознаки, або додатково ще виражають однаковий ступень прояву цієї якості ознаки в обох порівнюваних об'єктах. Останнє можливе завдяки післяйменнику *kadar*, який також використовується для позначення компаративних відношень та «вказує, що певною ознакою або властивістю два ... предмети наділені рівною мірою» [1, с. 235]. Рівність ознак порівнюваних об'єктів може бути співвідносною при взаємній залежності рівня прояву порівнюваних ознак, що характеризують окремі предмети або дії [13, с. 254-255]: *Ne kadar sinirlense o kadar müşteriyi güldürmek kabildir* – Чим більше він злиться, тим більше відвідувачів може розсмішити [23, с. 77]. Полярним виявом рівності є вираження тотожності, ідентичності, «порівняння однореферентних, кореферентних предметів» [11, с. 40], коли власне мова йде різними способами про один і той самий об'єкт реальної дійсності чи проходить певна типологізація певного об'єкту для його подальшого перетворення на зразок, взірць, модель для порівняння й характеристики цілого класу таких самих об'єктів [15, с. 18-19]. Розуміння тотожності, як відносин між різними виявами одного об'єкту на основі «спільності субстанції», призводить до розуміння неможливості тотожних відносин між об'єктами, що належать до різних класів [15, с. 8-9]: *Ama nineme bakarsan o diyor ki: "Deden de böyleydi. Senden bile uzundu. 200 kara okka gelirdi..." Ya! Bizim köyde benim gibi adamlar eskiden pek çokmuş* – Але якщо послухати мою бабусю вона каже: «І твій дід був такий. Навіть вищий за тебе. Вагою в 200 окка ...» – Та! У нашому селі раніше було повно таких людей як я [22, с. 36]; *Halbuki ben onun, ıslak saman rengindeki gözlerine, yüzünün aynı renkteki derisine baktım* – Тоді як я подивився на його очі кольору вологої соломи, шкіру обличчя такого ж кольору [23, с. 34]; *Sinemanın zili aynı tarzdan çalar, sinemanın içinde aynı film oynanır, aynı insanlar önümden geçip giderler...* – Дзвінок кінотеатру дзвонив так само, в кінотеатрі показували ті самі фільми, переді мною проходили ті самі люди... [23, с. 93]; *Her zaman uyarığı gibi apasığının önüne çömeldi* – Він, як завжди, присів навпочіпки біля матусі [23, с. 3].

Коли подібність встановлюється між об'єктами, що належать до різних класів на основі спільності ознаки, яка притаманна їм обом, можна говорити про схожість між такими об'єктами. Схожість порівнюваних об'єктів дає підстави співвіднесення абсолютно різних предметів, які з логічної точки зору не можуть стояти в одному ряду, проте мають певну спільну характерну рису, яка вважається найяскравіше втіленою в еталоні порівняльної конструкції, тому з ним зіставляються інші об'єкти для їх кращого опису. Відносини схожості передаються конструкціями з образним порівнянням й охоплюють як компаративними з сталими фразеологічними висловлюваннями так і авторськими ситуативними порівняннями з використанням образності для більшої наочності: *«Birakinca azat edilmiş bir kırlangıç gibi fırladı* – Коли його відпустили, він випурхнув наче ластівка, якій дали волю» [23, с. 41]; *Yanık genç kızlar, tombul beyaz kadınlar aralarında genç bir sportmen yüzünün gezindiğini, bacaklarının arasından bir yılan gibi süzüldüğünü fark edince fıkradaştılar* – Засмазли молоді дівчата, білі повні дами, почали маніпулювати, коли побачили навколо себе професійного плавця, що ходив між ними ніби змія лине в ногах [23, с. 26]; *Ve sanyorum ki yarı uyku, yarı rüya gibi gelen eski anlamsız hayatıma beni önce o veda ettirdi* – І я думаю, що спочатку він змусив мене попрощатися зі своїм старим безглуздим життям, яке здавалося напівсном, наполовину мрією [24, с. 19].

Висновки. Семантика подібності в турецькій мові представлено доволі різноманітним арсеналом засобів мови всіх рівнів: від морфології до лексики та синтаксису. З точки зору формальної організації граматичної конструкції порівняння з семантикою подібності, такі конструкції в турецькій мові можуть бути повними чи неповними в залежності від кількості експліцитно виражених компонентів компаративними. А за характером оформлення – дискретного та недискретно-дискретного вираження компонентів порівняння в залежності від оформлення окремою словоформою або за допомоги елементів словотворчого ряду. В плані змісту подібність в турецькій мові не можна назвати однорідною зоною. Вона має семантичні відтінки та тонкощі репрезентації основного змісту, при розгляданні яких необхідно враховувати співвіднесеність суб'єкту та об'єкту порівняння в плані існування в межах об'єктивної дійсності (реальність/ірреальність), приналежність до одного класу денотатів та збіг якісно-кількісних показників еталонної та порівнюваної частин компаративними, однореферентність чи багатореферентність об'єктів порівняння, використання образності, тощо. Отже, в семантичному плані подібність розкривається через демонстрацію уявності (уявної подібності), рівності, яка на додачу до рівності як такої виявляється в ідентичності (тотожності) та співвідносній рівності, схожості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Айляров Ш. С. Учебник турецкого языка. Москва : Московский институт востоковедения, 1954. – 412, XCIX с.
2. Бартон В. И. Сравнение как средство познания: монография. Минск: БГУ, 1978. 127 с.
3. Баскаков А. Н. Турецко-русский словарь. М. : Русский язык, 1977. 967 с.
4. Болгарова Р. М., Сафонова С. С. Сравнения в русском и татарском языках: семантико-функциональный и сопоставительный аспекты: Учебник. Казань: Отечество, 2015. – 136 с.
5. Грипас О. Ю. Семантичний обсяг і структура функціонально-семантичної категорії компаративності // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Філологія, 2015. Вип. 17(2), С. 121-123.

6. Грипас О. Ю. Засоби маркування компаративних відношень у формально-синтаксичній структурі речення в українській мові // Філологічні студії : зб. наук. Праць, 2016. № 6, С. 85 – 90.
7. Грипас О. Ю. До питання про термінологічний апарат для позначення компонентів структури компаративем // Науковий часопис національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 10. Проблеми граматики і лексикології української мови, 2011. № 8, С. 296 – 299.
8. Гулыга Е. В., Шендельс Е. И. Грамматико-лексические поля в современном немецком языке. Москва : Просвещение, 1969. 184 с.
9. Кононов А. Н. Грамматика турецкого языка. М. : Издательство академии наук СССР, 1941. 312 с.
10. Конюшкевич М. И. Категория сравнения и ее место в системе языка // Вопросы функциональной грамматики. Сборник научных трудов, 2001. Вып. 4, С. 82-91.
11. Конюшкевич М. И. На шкале сходств и различий: категория сравнения в русском и белорусском языках : монография. Гродно : ГрГУ, 2018. 435 с. ISBN 978-985-582-170-1.
12. Кравец О. В. Микрополе сходства функционально-семантического поля эксплицитной компаративности в русском и английском языках // Альманах современной науки и образования, 2012. № 8 (63), С. 89-91.
13. Романченко А. П. Проблеми структурування ФСП компаративності // Мовознавчий вісник, 2010. Вип 10, С. 252-257.
14. Теория функциональной грамматики: Качественность. Количественность / отв. ред. А. В. Бондарко. Ленинград : «Наука», 1996. 264 с.
15. Тожество и подобие. Сравнение и идентификация / под ред. Н. Д. Арутюновой. Москва : Ин-т языкознания АН СССР, 1990. 226 с.
16. Трегубчак А. В. Семантика сравнения и способы ее выражения : автореф. дисс. ... канд. филол. наук : спец. 10.02.01 «Русский язык». Москва, 2008. 22 с.
17. Федосеева Н. С. Функционально-семантическое поле сравнения в современном немецком языке: автореф. дисс. ... канд. филол. наук : спец. 10.02.04 «Германские языки». Нижний Новгород, 1997. 18 с.
18. Черемисина М.И. Сравнительные конструкции русского языка. Новосибирск: Наука, 1976.270 с.
19. Херберман К.-П. Компаративные конструкции в сравнении. К вопросу об отношении грамматики к этимологии и языковой типологии // Вопросы языкознания, 1999. № 2, С. 92–108.
20. Щепка О. А. Функционально-семантическое поле компаративности : дис. ...канд. филол. наук: 10.02.01 «Укр. мова». Донец. нац. ун-т. Донецьк, 2008. 198 с.
21. Щека Ю. В. Практическая грамматика турецкого языка. Москва: АСТ Восток-Запад, 2007.666 с.
22. Abasıyanık S. F. Seçme Hikayeler. İstanbul : Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2012. 123 s.
23. Abasıyanık S. F. Semaver. İstanbul : Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2012. 138 s.
24. Adıvar H. E. Ateşten Gömlek. İstanbul : Can Sanat Yayınları A.Ş., 2018. 207 s.
25. Ali S. Kürk Mantolu Madonna. İstanbul : Yapı Kredi Yayınları, 2018. 160 s.
26. Uğur N. Anlambilim. Sözcünün anlam açılımı. İstanbul: Doruk Yayıncılık, 2007. 265 s.
27. Güncel Türkçe Sözlük. Ankara: Türk Dili Kurumu, 2011. 2763 s.

REFERENCES

1. Ailiarov Sh. S. The turkish language textbook. M.: Moscow Institute of Oriental Studies, 1954. – 412, XCIX p.
2. Barton V. I. Comparison as a tool of cognition: monograph. Minsk : BGU, 1978. 127 p.
3. Baskakov A.N. Turkish-Russian dictionary. M. : Russian language, 1977. 967 p.
4. Bolgarova R. M., Safonova S. S. Comparison in Russian and Tatar languages: semantic, functional and comparative aspects: Textbook. Kazan: Otechestvo, 2015. – 136 p.
5. Hrypas O. Semantic volume and structure of the functional semantic category of comparison // Scientific Bulletin of the International Humanitarian University. Filology, 2015. 17(2), P. 121-123.
6. Hrypas O. Means of marking of comparative relations in formal grammatical structure of the sentence // Studia Philologica, 2016. № 6, P. 85 – 90.
7. Hrypas O. On the issue of terminology for referring structural components of comparison model // Scientific journal of National Pedagogical Dragomanov University. Issue 10. Problems of grammar and lexis of the Ukrainian language, 2011. № 8, P. 296 – 299.
8. Gulyga E.V, Shendels E.I. Grammar and lexical fields in modern German. M.:Prosvesheniye, 1969.184 p.
9. Kononov A. N. Grammar of the Turkish language. M. : Academy of science of USSR, 1941. 312 p.
10. Konyushkevish M. I. The category of comparison and its' place in the language system // Functional grammar issues, 2001. Vol. 4, P. 82-91.
11. Konyushkevish M. I. On the scale of similarities and differences: the category of comparison in Russian and Belorussian languages: monograph. Grodno : GrGU, 2018. 435 p.
12. Kravets O. V. Similarity micro-field of the functional-semantic field of explicite comparativeness in Russian and English languages // Almanac of modern science and education, 2012. № 8 (63), P. 89-91.
13. Romanchenko A. P. Problems of structuring the functional-semantic field of comparativity // Linguistic Bulletin, 2010. Issue 10, P. 252-257.
14. Functional grammar theory: Quality. Quantity / managing editor A. V. Bondarko. Leningrad: Nauka, 1996. 264 p.
15. Identity and similarity. Comparison and identification / editor N. D. Arutyunova. M.: USSR AN Linguistic Institute, 1990. 226 p.
16. Tregubchak A. V. Semantics of comparison and ways of its expression: diss. abstract ... cand. philol. sciences. Specialization : 10.02.01 «Russian language». M., 2008. 22 p.
17. Fedoseyeva N. S. Functioal-semantic field of comparison in the modern German language: diss. abstract...cand. philol. sciences. Specialization: 10.02.04«Germanic languages».Nijnij Novgorod, 1997.18 p.
18. Cheremisina M.I. Comparative constructions in the Russian language. Novosibirsk:Nauka, 1976.270p.
19. Herbermann C.-P. Comparative constructions in comparison. On the issue of relationship of grammar to etymology and linguistic typology // Voprosy Jazykoznanija, 1999. № 2, P. 92–108.
20. Shchepka O. A. The functional-semantic field of comparativity: diss...cand. philol. sciences. Socialization: 10.02.01 «Ukrainian language». Donetsk national university. Donetsk, 2008. 198 p.
21. Shcheka Yu. V. Practical grammar of the Turkish language. M.: AST Vostok-Zapad, 2007. 666 p.

Semantics of similarity within the functional-semantic field of comparativity in the Turkish language**A. M. Gvantseladze**

Abstract. The article is focused on the study of constructions that express similarity within the functional-semantic field of comparativity in the Turkish language. The research is carried out on the material of the works of fiction of Turkish writers of the 20th century. The functional-semantic field approach to the studying of the organization of the language remains to be in the focus of the scholars. The functional-semantic field is considered as a large complex that unites various elements of the language, different from one another by formal representation and semantic nuances of meaning. However, this large amount of linguistic elements is brought together due to common function and common content. Having the common semantics for all its constituents, the functional-semantic field yet is not a homogeneous unity and traditionally decomposes into several zones that have opposite meanings. Very often such polar zones are recognized as similarity (or in other terminology equality) and as difference (in other terminology inequality) according to the result of the act of comparison. As a part of the functional-semantic field of comparativity similarity is studied on the formal grounds, taking into consideration the way of representation of the elements of the comparative construction, on the other hand similarity is examined on the base of meaning, that helps to identify semantic peculiarities of similarity's expression and points out semantic zones that the micro-field of similarity may contain. The semantics of similarity in the Turkish language is represented by a fairly diverse number of linguistic tools at all levels from morphology to lexis and syntax. From the point of view of the formal organization of the comparative constructions with the meaning of similarity, such constructions in the Turkish language may be complete or incomplete depending on the number of explicitly expressed constituents of comparative construction. According to the way of representation of each particular element of the comparative construction of similarity, such constructions can be of discrete realization if all the constituents are represented as a separate word item, and non-discrete realization in case of representation of any constituent of comparative construction by word-formative elements. Apart from the formal representation similarity is also studied from the way of semantic nuances realized. These nuances reflex the nature of the relationship between the subject and the object of comparison in a more detailed way. Thus, similarity in the Turkish language can convey a fairly wide range of shades from the designation of identity, the equality of the subject and the object of comparison, to their conventional similarity on the basis of figurative and associative connection. Thus, similarity in the Turkish language may be hardly a homogeneous zone. Paying attention to the standard of comparison and its' correlation with the object that is compared, it may be noticed that the standard of comparison can convey a real fact or reflect an imaginary situation, which is hypothetical possible only in the mind of the sender of the message. Thus, the similarity can be real or unreal. Also, it is necessary to take into account whether both object that is compared and the standard of comparison belong to the same class denotation, the coincidence of qualitative and quantitative indicators of object and standard, their addressing to the same referent or to the different one, figurativeness, etc. Therefore, in semantic terms similarity in the Turkish language is observed to be revealed through the demonstration of imaginary similarity, equality, which represents equality itself, identity, and relative equality, resemblance.

Keywords: *comparison, simile, similarity, comparative construction, functional-semantic field, the Turkic languages, the Turkish language.*